

Dialogmøte om kulturforskning, Norsk kulturråd 17.1.2012

Innspill fra Norsk Folkemuseum

v/forskningskoordinator Kari Telste

Innspillet er forankret i museene som forsknings- og kulturinstitusjoner, og jeg vil skissere noen overordnede forskningsområder, kunnskapsbehov og virkemidler.

Museenes **forskningsområder** må ta utgangspunkt i deres rolle som samfunnsinstitusjoner. I ulike museumsmeldinger, sist i St. meld. nr. 49 (2008-2009) *Framtidas museum* blir forskning framhevet som viktig. Tre forskningsområder som er viktig for at museene skal spille en aktiv samfunnsrolle kan skisseres:

Det første er å utvikle ny kunnskap om samlingene. Forskning trengs for å revitalisere og videreutvikle samlingene, og for nyskapende og kunnskapsbasert formidling. Forskning er helt grunnleggende for at museene skal kunne fornye seg. For å gjøre samlingene relevante for dagens mennesker må vi stille nye og samfunnsaktuelle spørsmål og utvikle nye forskningsperspektiver. For et kulturhistorisk museum vil dette innebærer å trekke forbindelsene mellom fortid og nåtid på nye måter, og vise hvordan fortidas kulturelle uttrykk kan sette vår egen tid i perspektiv. Det betyr å reflektere rundt det historiske perspektivet og hvordan vår egen tid er formet av historiske prosesser.

Utvikling av kunnskap om det flerkulturelle Norge er et annet forskningsområde som er grunnleggende for at museene skal speile samfunnsutviklingen. For litt over ti år siden gikk Folkemuseet opp nye spor med prosjektet *Norsk i går, i dag, i morgen?* Et helt nytt område, som likevel var forankret i museets overordnede mål om å belyse liv og livsvilkår for folk i Norge. Dette prosjektet førte til større bevissthet om hvordan ulike grupper av folk i Norge er representert. Det la grunnlag for å reflektere over hvem vi er og over hvordan tilhørighet til Norge og det norske samfunnet er blitt opplevd, tolket og avgrenset både på individ- og samfunnsnivå – også historisk. Noen av perspektivene fra prosjektet ble blant annet formidlet i utstillingen *Et pakistansk hjem i Norge*. Folkemuseet har imidlertid samlet inn et bredere materiale om flerkulturelle uttrykk i dagens Norge, og dette er et område i utvikling.

Arbeidet med å tilgjengeliggjøre samlingene er en viktig del av museenes samfunnsrolle. Digitalisering har gjort samlingene tilgjengelige for det allmenne publikum og for forskning, noe som også øker mulighetene for samarbeid mellom museer og andre forskningsmiljøer.

To områder med særlige **kunnskapsbehov** kan skisseres:

Det første jeg vil nevne er kulturelt mangfold hvor de som forvalter kulturpolitikken trenger mer kunnskap om hvordan museer og andre kulturinstitusjoner kan speile dagens kulturelle mangfold. Et sentralt spørsmål er om det er annerledeshet, eller minoritetsgrupper som en likestilt del av dagens Norge som best kan fremme deltakelse og inkludering (Jf St.m. 10 (2011-2012) om *Kultur, inkludering og deltaking*).

Det andre området er immateriell kulturarv og spørsmålet om hvordan denne siden ved kulturarven kan forvaltes i etterkant av at Norge har ratifisert UNESCO-konvensjonen. Kulturhistoriske museer forvalter og formidler mye handlingsbåren kunnskap og tradisjonskunnskap, men fra vårt ståsted er det behov for kunnskap om forholdet mellom materiell og immateriell kulturarv i bred forstand. Hvilken rolle skal museene ha i

forvaltningen av immateriell kulturarv og hva de kan bidra med av kulturhistoriske perspektiver?

Til sist vil jeg ta opp forskningspolitiske *virkemidler* for å sikre kvalitet og relevans i forskningen ved museene.

Som nevnt innledningsvis fastslår ulike museumsmeldinger at museene skal forske, men de kommer i liten grad med virkemidler som skal gjøre museene bedre i stand til å ivareta denne oppgaven. Meldingene reiser et dilemma som Anne Eriksen har pekt på i boka *Museum. En kulturhistorie* (s 159-160). Skal forskningen ved museene vinkles mot dialog med samfunnet og være rettet mot allmennheten som kommer til museene for kunnskapsopplevelser? Eller skal forskningen vende seg mot det norske og internasjonale forskersamfunnet og innfri de vitenskapelige standarder som gjelder her? Som Anne Eriksen påpeker, det er ikke gitt at kvalitet og relevans er det samme begge steder. Museene møter altså likevel doble forventninger om å innfri kravene i begge sammenhenger.

Dette gjør museene uten at forskningen støttes gjennom ekstern finansiering. Manglende finansiering til tross, jeg vil si at det skjer mye forskning ved museene. Det foregår ikke bare kunnskapsutvikling som del av å drive forskningsbasert formidling til en større allmennhet, men det er også mange som publiserer vitenskapelig, eller har ambisjoner om det. Et virkemiddel ville være å satse videre på prosjekter som kulturrådet har om forskning i museer og arkiv. Norsk Folkemuseum har dessuten mottatt støtte fra kulturrådet (2011-2012) til et skriveseminar for museumsansatte som tar sikte på at de skal publisere vitenskapelige artikler.

Dagens forskningspolitikk tilsier at museene må konkurrere om forskningsmidlene på lik linje med andre forskningsmiljøer. Samtidig stiller vi kanskje ikke helt likt? I Forskningsrådets programstyrer sitter det sjelden eller aldri folk fra kultursektoren. Et virkemiddel vil være å få representanter fra kultursektoren inn i programstyrene. Ved Folkemuseet har vi flere ganger erfart at forskningsprosjekter vi deltar i får gode tilbakemeldinger, særlig tankevekkende er det at formidlingsdelen av prosjektet scorer høyt, samtidig som den økonomiske støtten til denne type forskningsformidling er utilstrekkelig.

Et virkemiddel som tidligere er prøvd med stort hell er å øremerke penger til forskning. I 1990-årene deltok Norsk Folkemuseum, flere andre museer og universitetsmiljøer i prosjektet *Menneske og bomiljø*. Det resulterte i flere doktoravhandlinger, monografier og artikkelsamlinger. For Folkemuseet ble det dessuten særlig fruktbart, ettersom det dannet teoretisk og metodisk grunnlag for innredningen av leiegården fra Wessels gate (2000-2009), og perspektivene på *Hjem og bomiljø* er stadig videreutviklet i en fornyelse av friluftsmuseet.

Det er samlet mye forskningskompetanse ved museene. Ved Norsk Folkemuseum f eks har om lag halvparten av ansatte i vitenskapelige stillinger doktorgrad/førstestillingskompetanse. Dette er en kompetanse som må anvendes og vedlikeholdes, og som kan inngå i samarbeid med andre forskningsmiljøer. Ansatte ved museene har nærhet til samlingene og betydelig kompetanse på materiell kultur. I senere år vært det vært fornyet interesse for det materielle, men som Bjarne Rogan har påpekt i et oversiktskapittel i boka *Materiell kultur og kulturens materialitet* (2011) innebærer dette paradoksalt nok at forskerne har beveget seg bort fra gjenstandene og over i teoretiske refleksjoner. Det trengs altså grep for å knytte interessen for det materielle til de konkrete gjenstandene, og trekke den kompetansen museene besitter bedre inn i dette forskningsfeltet.